

різні види занять, екскурсії, заняття-колективну працю екологічного змісту, різні види праці в природі та форми їх організації; створюються «екологічні стежини», куточки лісу, первоцвіту на ділянці тощо. Ознайомлюючи дітей з природою, можна використовувати різні види ігор: народні природничі ігри, дидактичні ігри, творчі ігри, настільно-друковані ігри; ігри нового типу: ігри-ребуси ботанічного змісту, зоологічного змісту, кросворди, головоломки тощо. Використання різноманітних ігрових форм дає змогу налаштувати дітей на взаємодію з природою, навчити їх ставити себе на місце того чи іншого природного об'єкта, занурюватися в його простір, розв'язувати проблемну ситуацію, активно діяти й самостійно ухвалювати рішення.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2021. – 37 с.
2. Карасьова К. Ігровий простір дитини / К. Карасьова, Т. Піроженко. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.
3. Лисенко Н. В. Еко-око дошкільник пізнає світ природи: навч.-метод. посібник / Н. В. Лисенко. – К.: ВД «Слово», 2015. – 352 с.
4. Сухомлинский В. О. Вибрані твори в 5-ти томах / В. О. Сухомлинский. – К., 1976. – Т. 2. – 410 с.

References

1. *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini [Basic component of preschool education in Ukraine]*. 2021. Kyiv.
2. Karasova, K. and Pirozhenko, T. 2011. *Ihrovyi prostir dytyny [Child's play space]*. Kyiv: School world.
3. Lysenko, N. V. 2015. *Eko-oko doshkilnyk piznaie svit pryrody [Eco-eye preschooler gets to know the world of nature]*. Kyiv: VD "Slovo".
4. Sukhomlynskyi, V. O. 1976. *Vybrani tvory v 5-ty tomakh. Tom 2 [Selected works in 5 volumes. Vol. 2]*. Kyiv.

УДК 373.2.015.31:330-028.31(045)

УМОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Черепаня Н.І., Русин Н.М., Арделан Я.О.

CONDITIONS OF ECONOMIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Cherepania Nataliia, Rusyn Nadiia, Ardelan Yaroslav

Стаття присвячена питанням економічного виховання дошкільників: розглядається його значення, аналізуються дослідження вітчизняних та зарубіжних дослідників, розкриваються основні умови, які сприяють успішній реалізації процесу економічного виховання в закладі дошкільної освіти; охарактеризовані вимоги до предметно-просторового економічного

середовища.

Ключові слова: економічна освіта, предметно-розвивальне середовище, діяльнісно-економічна зона, економічне виховання.

At the current stage of society's development, the process of economic socialization of preschoolers is defined as one of the most significant and the least scientifically and methodically developed in the field of preschool education.

The problem of economic upbringing of children was determined to be relevant at different historical times. Starting from classical teachers to modern scientists, there are many discussions about the development of a system for teaching children basic economic knowledge.

Research by scientists N. Grama, H. Grigorenko, R. Zhadan, E. Kurak, Yu. Lelyuk, A. Sazonova, I. Sasova, A. Smolentseva, G. Shatova, and others. proved that preschool children can understand certain economic concepts if economic education is combined with labor, moral and mental education, directing it primarily to the formation of the child's reasonable needs.

But in our opinion, more attention should be paid to the conditions of economic education of preschoolers. Therefore, the purpose of the article is to reveal the requirements for the conditions of effective economic education of preschool children. They should include:

- creation of an atmosphere of importance of economic education of pupils and its need in the practice of working with children in the preschool education institution;

- creation of an appropriate subject-development environment (Economic center and economic play library center) for the formation, consolidation and independent application of elementary economic ideas, knowledge, and concepts; the center of science - for carrying out experiments and experiments aimed at forming the skills to apply the acquired knowledge in practical activities, enrichment of economic experience in this field; the center of artistic and speech activity, which includes the selection of relevant literary works with illustrations, costumes for their staging, various types of theaters, albums with proverbs and sayings, riddles of economic content, etc.;

- systematic and continuous work in this direction;

- close interaction between the family and the preschool education institution in forming the foundations of the economic culture of the child's personality.

The effectiveness of economic education in preschool age is determined by a number of pedagogical conditions: the creation of an economically expedient subject-spatial environment; involvement of parents in economic education; the use of various types of games with an economic content; integration of economic education with other directions (mathematical development of preschoolers, familiarization with professions and work of adults); increasing the professional competence of teachers in the field of economic education and financial literacy.

Keywords: *economic education, subject-developmental environment, activity-economic zone, economic education.*

На сучасному етапі розвитку суспільства процес економічної соціалізації дошкільників визначається як один із вагомих й найменш науково та методично розроблених в галузі дошкільної освіти. На необхідність розв'язання питань економічної освіти і виховання молодого покоління вказують державні документи (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концептуальні засади

гуманітарної освіти в Україні), Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, які орієнтують громадську думку й професійну діяльність педагогів на усвідомлення цілей та завдань економічного виховання дітей як вихідної ланки підготовки до повноцінного життя в умовах ринкової економіки.

Проблема економічного виховання дітей визначалася актуальною в різні історичні часи. Починаючи з педагогів-класиків до сучасних науковців ведеться багато дискусій, щодо розробки системи навчання дітей елементарних економічних знань. Я.-А. Коменським вперше були включені окремі аспекти економічного виховання в зміст освіти. У своїй праці «Материнська школа» він включає поняття «економічні пізнання», розглядаючи його як ведення домашнього господарства [1, с. 210].

Економічне та трудове виховання Я.-А. Коменський вбачав тільки у зв'язку з моральним і рекомендував виховувати з дитинства мудрість, працьовитість, мужність, терплячість, справедливість, щирість. Вітаючи працьовитість, бережливість, економію в господарстві, він попереджав про необхідність «бути щедрим, а не скупим і не бути заздрисним». «З економіки (господарства) дитина повинна дізнатись, хто відноситься до складу сім'ї, а хто ні» [1, с. 45].

У педагогічній системі А. Макаренка питання економічного виховання займали одну з провідних позицій. У своїй праці «Сімейне господарство» він пише, що з кожної дитини повинна вирости не тільки хороша людина, але і хороший, чесний господар. Для цього дитина, починаючи з перших років обов'язково повинна залучатися до господарських справ. А. Макаренко розкриває, якими шляхами можна і необхідно виховувати у дітей дошкільного віку бережливість, відповідальність: через знайомство з працею батьків, формуються знання про те, звідки беруться гроші, відбувається пояснення, що таке праця.

Сучасні соціально-економічні відносини в суспільстві спонукають дитину досить рано знайомитися з проблемами сімейної «дорослої» економіки. Відтак, виникає необхідність організовано залучати дітей уже в дошкільному закладі до засвоєння основ економіки, пропедевтики економічної грамотності.

Ідея економічного виховання дітей, починаючи з дошкільного віку, розглядалась багатьма педагогами-класиками в загальній системі освіти. Сучасна дослідниця Н. Грама зазначає, що в дошкільній освіті визначилася необхідність упровадження економічної освіти саме з дошкільного віку, коли діти отримують первинний досвід в елементарних економічних відносинах. На її думку, засвоєння економічної грамоти забезпечується єдністю змісту, поступовим розвитком елементарних економічних знань, умінь, навичок з постійним ускладненням їх відповідно до віку дітей [2, с. 52].

Окремими аспектами проблеми економічного виховання дітей займалися такі відомі дослідники: С. Батишев, А. Автономов, І. Сасова, Н. Побірченко, В. Гербова, Т. Комарова, М. Васильєва, Л. Галкіна, Г. Григоренко, Р. Жадан, Ю. Лелюк, А. Сазонова. На основі сучасних досліджень існують спеціальні розроблені програми, завдяки яким діти знайомляться з економічними поняттями, категоріями, законами, в яких враховуються психолого-фізіологічні особливості дошкільнят [3].

Дослідження вчених Н. Грами, Г. Григоренко, Р. Жадан, Є. Курак, Ю. Лелюк, А. Сазонової, І. Сасової, А. Смоленцевої, Г. Шатової та ін. довели, що дітям дошкільного віку доступне розуміння окремих економічних понять, якщо економічну освіту поєднувати з трудовим, моральним і розумовим вихованням, спрямовуючи її насамперед на формування розумних потреб дитини.

Сучасні науковці А. Богуш та Н. Гавриш визначають економічне виховання як організовану педагогічну діяльність, спеціально створену систему роботи, спрямовану на формування у дітей екологічної свідомості [4, с. 306].

Але на нашу думку слід більшу увагу звернути на умови економічного виховання дошкільників. Тому метою статті є розкриття вимог до умов ефективної економічної освіти дітей дошкільного віку. До них слід зарахувати:

- створення в закладі дошкільної освіти атмосфери значущості економічної освіти вихованців та її потреби у практиці роботи з дітьми;
- створення відповідного предметно-розвивального середовища (центру

гнома Економа та центру економічної ігротеки) для формування, закріплення та самостійного застосування елементарних економічних уявлень, знань, понять; центру науки – для проведення дослідів та експериментів, спрямованих на формування умінь застосовувати отримані знання у практичній діяльності, збагачення економічного досвіду у цій галузі; центру художньо-мовленнєвої діяльності, що включає підбір відповідних літературних творів з ілюстраціями, костюмами для їх інсценування, різні види театрів, альбоми з прислів'ями та приказками, загадками економічного змісту та ін;

– систематична та безперервна робота в даному напрямку;

– тісна взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у формуванні основ економічної культури особистості дитини – діагностика рівня сформованості основ економічної культури дітей дошкільного віку. Важливою умовою є взаємодія педагогів з батьками вихованців, оскільки економічна безграмотність батьків впливає на виховання дітей. Обстановка у сім'ї, її побут і традиції, ставлення до грошей показують наочний приклад дитині, закладають основи особистісних якостей. Важливо, що батьківський приклад ставлення до грошей, матеріальних цінностей, планування бюджету є взірцем економічної поведінки для дітей, адже саме в сім'ї дошкільник вперше стикається з товарно-грошовими відносинами, вчиться розпоряджатися своїми заощадженнями, освоює економічний бік життя дорослих, знайомиться зі світом професій батьків, набуває особистий економічний досвід, ціннісне ставлення до праці дорослих, замислюється про професійне самовизначення. Єдність підходів сім'ї та дитячого садка забезпечує успішність даної роботи; набутий у ній економічний досвід доповнюється, збагачується і узагальнюється педагогом, у результаті формуються стійкі соціальні навички. Педагоги мають надавати допомогу батькам у всіх напрямках освітньо-виховної діяльності, зокрема й економічній.

Процес навчання протікатиме успішніше при створенні предметно-просторово-розвивального середовища, що забезпечує соціально-культурне становлення особистості дошкільника. Предметно-просторовий світ включає

різноманітність предметів, об'єктів соціальної дійсності (унашому випадку економічної). Предметно-просторове середовище необхідне дітям, перш за все тому, що виконує по відношенню до них інформативну функцію – кожен предмет несе певні відомості про світ, стає засобом передачі соціального досвіду. Предметно-просторове оточення, впливаючи на емоції дітей, спонукає їх до діяльності.

Спираючись на дослідження науковців при побудові предметно-просторового економічного середовища необхідно дотримуватись таких положень:

– статичність та рухливість предметного оточення (з одного боку, необхідна постійність і незмінність елементів середовища, з іншого – у проекті середовища має бути закладено можливість її зміни для того, щоб педагог міг заздалегідь змодельовати ситуацію сюжетно-дидактичних ігор, надати набір функціонально-ігрових предметів, які дозволяють їм реалізувати їхнє прагнення до творчого моделювання ігрової ситуації, навколишнього середовища);

– гнучкість ізолювання предметно-просторового оточення (середовище будується так, щоб діти могли вільно, легко трансформувати обладнання, предмети з умовно виділених куточків у будь-яку частину житлового приміщення);

– комфортність предметно-просторового середовища (оточення та планування має бути таким, щоб кожна дитина могла знайти місце, зручне для занять, комфортність з точки зору його емоційного стану та благополуччя. Надійність безпеки досягається використанням м'якого будівельного матеріалу з поролону, обшитого шкірою, інструментів, з гуми та м'якого пластику);

– відкритість-закритість предметно-просторового оточення (допомагає зазирнути у розмежування зовнішнього та внутрішнього світів існування: себе та інших, однієї дитини та групи дітей, групи та дитячого садка, дитячого садка та навколишнього світу);

– здатність предметно-просторового середовища забезпечити розвиток статевих відмінностей (необхідні предмети, що стимулюють належність дитини до певної статі).

Виходячи з цих положень, предметно-просторове економічне середовище передбачає наявність зони, яка б забезпечувала самостійну діяльність дитини та сприяла перенесенню економічних знань у ігрову та трудову діяльність.

Предметно-просторове економічне середовище має включати предмети, що розкривають зміст різних сфер економіки: соціально-економічної, виробничо-технологічної, товарно-грошової, бізнес, морально-етичної, юридичної та інших.

Це предметно-просторове економічне середовище можуть становити виділені нами зони:

– інформаційна зона (твори художньої літератури економічного змісту для дітей дошкільного віку, економічні казки, герої художніх творів, економічні «всезнайки», економічні приказки, прислів'я, моделі товарів, послуг, бюджету, витрат та ін);

– цікаво-економічна зона (кресворди, лабіринти, головоломки, метограми, логогрифи, цікаві економічні завдання, ребуси та ін.);

– діяльнісно-економічна зона (дидактичні ігри з економічним змістом, іграшки-предмети для організації сюжетно-рольових ігор таких, як "Банк", "Аукціон", "Біржа", "Іграшкова фабрика", "Універсальний магазин", "Рекламне агентство", "Страхове агентство" та ін. ; набори різних матеріалів інструментів, пристрої для забезпечення технологічного процесу (приготування їжі, ремонт одягу, виготовлення іграшок та ін; моделі грошових знаків, різних видів валюти, цінників, товарів та ін.).

Предметно-просторове економічне середовище є необхідною умовою для успішного здійснення педагогічного процесу.

Результативність економічного виховання у дошкільному віці зумовлена низкою педагогічних умов: створення економічно доцільного предметно-просторового середовища; залучення батьків до економічного виховання; застосування різних видів ігор із економічним змістом; інтеграція економічного виховання з іншими напрямками (математичним розвитком дошкільнят, ознайомленням з професіями та працею дорослих); підвищення професійної

компетентності педагогів у галузі економічного виховання та фінансової грамотності.

Список використаних джерел

1. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посібник / вступні нариси та упор. З. Н. Борисова, В. У. Кузьменко; за заг. ред. З. Н. Борисової. – К.: Вища школа, 2004. – 511 с.
2. Грама Н. Г. Теоретико-методичні засади фахової підготовки педагогавихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей: дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ніна Григорівна Грама. – Х., 2004. – 326 с.
3. Галахова А. В. Економічне виховання дітей дошкільного віку / А. В. Галахова. – К.: Наука, 1993. – 128 с.
4. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник для ВНЗ / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. – К.: Академвидав, 2008. – 408 с.

References

1. Borysova, Z. N. and Kuzmenko, V. U. introductory essays and comp.; Borysova, Z. N. ed., 2004. *Khrestomatiia z istorii doshkilnoi pedahohiky [Textbook on the history of preschool pedagogy]*. Kyiv: Higher School.
2. Hrama, N. H. 2004. *Teoretyko-metodychni zasady fakhovoi pidhotovky pedahohavykhovatelii doshkilnoho zakladu do ekonomichnoho vykhovannia ditei [Theoretical and methodological principles of professional training of a preschool teacher for the economic education of children]*. Dissertation of the Doctor of Pedagogical Sciences. Kharkiv.
3. Halakhova, A. V. 1993. *Ekonomichne vykhovannia ditei doshkilnoho viku [Economic education of preschool children]*. Kyiv: Science.
4. Bohush, A. M. and Havrysh, N. V. 2008. *Metodyka oznaiomlennia ditei z dovkiliiam u doshkilnomu navchalnomu zakladi [Methods of familiarizing children with the environment in a preschool educational institution]*. Kyiv: Akademvydav.

УДК 373.3.091.2:005.962.131-055.52:373.3.018.43(045)

ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ БАТЬКАМИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Товканець Г.В., Мякоткіна Ю. С.

EVALUATION OF EDUCATIONAL ORGANIZATION IN DISTANCE EDUCATION CONDITIONS BY PARENTS OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS

Tovkanets Hanna, Myakotkina Yu.

Актуальність проблеми оцінки організації навчання в умовах дистанційної освіти батьками здобувачів початкової освіти полягає у тому, що з приходом у соціальні реалії пандемії з усіма її наслідками у сфері освіти змінюється роль сім'ї як ділового партнера у педагогічній взаємодії, де батьки здобувачів освіти стали активними і їй обов'язковими учасниками. Наголошено, що школярі та їхні батьки в умовах пандемії та воєнного часу зіткнулися з великою кількістю технічних, змістовних, психологічних, організаційних проблем у період дистанційного навчання: неврегульованість роботи платформ, що забезпечують дистанційну освіту, труднощі у поясненні

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>